

Uitvinder voor de sterren

Op bezoek bij Pete Engelhart

In mei vertrokken percussionisten Joshua Samson en Gijs Anders van Straalen naar Berkeley, Californië om een bezoek te brengen aan instrumentenbouwer en innovator Pete Engelhart. Zij vonden een schat aan informatie over leven en werken van de (geluids)kunstenaar, en werkten zelfs met hem samen aan de ontwikkeling van een nieuw percussie-instrument. Gijs Anders van Straalen geeft zijn impressie van een onvergetelijke muziekkreis.

tekst Gijs Anders van Straalen

Vanaf het moment dat Joshua Samson en ik elkaar in 1994 ontmoetten hadden we muzikale raakvlakken: alle twee percussionisten met een voorliefde voor jazz en namen als Miles Davis, Mino Cinelu, Weather Report en... Pete Engelhart. Het album *Amandla* van Miles Davis opent met diens Satellite drums, *Nothing Like The Sun* van Sting staat vol met zijn vernieuwende geluiden, Cyro Baptista en Jamey Haddad gebruiken bij Paul

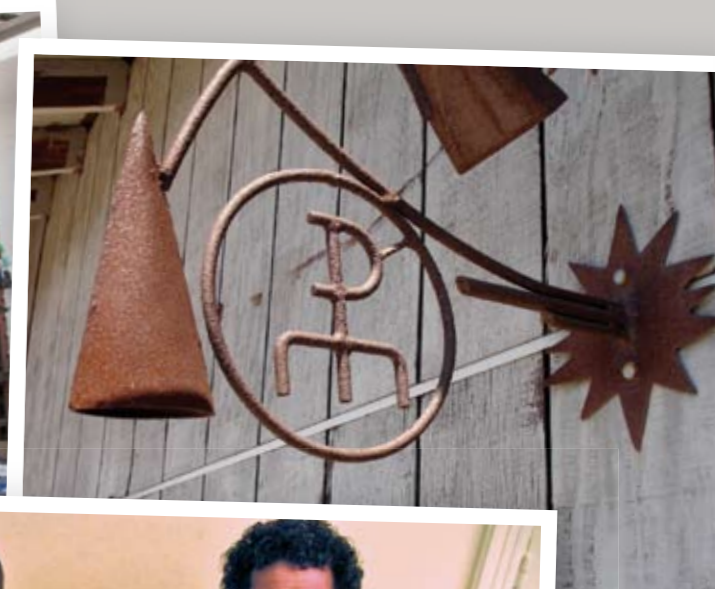
Simon zijn instrumenten live en in de studio. Al jaren hadden Joshua en ik het erover om Pete Engelhart op te zoeken, en eind mei 2011 stapten we dan eindelijk op het vliegtuig richting San Francisco. Voor mijn afstuderen als musicoloog heb ik geschreven over de ontwikkeling van de 'nieuwe percussionist' en instrumentinnovatie. Pete Engelhart stond hoog op mijn lijstje van nauw betrokkenen om een keer persoonlijk te ontmoeten. Het

zou een reis worden vol fantastische ontmoetingen, avontuur en muziek, met als middelpunt natuurlijk de kunstenaar zelf.

Lasapparaat

Pete Engelhart heeft door de jaren heen de muzikwereld verrijkt met compleet nieuwe sounds en uitvindingen die nu gemeengoed zijn geworden in moderne percussieset-ups. Denk aan de Lens drum, de Crasher en

de Satellite drum, maar ook de percussietafel die hij voor Airto Moreira ontwierp en die later door LP werd overgenomen. De lijst van percussionisten voor wie hij door de jaren heen instrumenten bouwde, leest als een *Who's who* van de absolute wereldtop, met namen als Mino Cinelu, Luis Conte, Jamey Haddad, Giovanni Hidalgo, Nippy Noya, maar ook Led Zeppelin-drummer John Bonham en de Braziliaanse componist Hermeto Pascoal. Voor Mickey Hart fabriceerde

hij de twee levensgrote skeletten die tijdens Grateful Dead-concerten aan weerszijden van het drumstel stonden opgesteld. Zijn instrumenten zijn te horen op talloze cd's en in verschillende filmsoundtracks.

Engelhart (1935) groeit op op de boerderij van zijn ouders in Danville, Californië. Na het overlijden van zijn ouders in 1953 vertrekt voor hij voor het eerst naar Brazilië; een land waar hij het gevoel heeft thuis te komen in een grote, muzikale familie van levensgenieters. Het zal tot op de dag van vandaag zijn tweede thuis blijven. In de clubs van Rio leert hij de Braziliaanse muziek en musici kennen. Ook raakt hij gefascineerd door de vele Braziliaanse percussie-instrumenten, en dan vooral de agogobellen. Eenmaal thuis krijgt hij uit de inboedel van zijn ouders ook het lasapparaat van de boerderij en gaat hij aan de slag met de eerste bellen. Het wordt een proces van vallen en opstaan, en het duurt even voordat Engelhart niet alleen de bellen kan maken, maar ze ook kan stemmen.

In de jaren zeventig begint hij de zaken serieus aan te pakken, gewoon vanuit huis in Berkeley, bijgestaan door zijn eerste vrouw. Het enthousiasme voor zijn creatieve, handgemaakte instrumenten is groot, zowel bij musici als bij winkels, en al snel stromen de orders binnen. Het huis wordt een soort vaste stop voor musici die in de Bay Area komen spelen, en Engelhart is een graag geziene gast op internationale muziekbeurzen als de NAMM show en de Musikmesse Frankfurt.

Welkom

Het is een heerlijke dag in Californië en na wat sightseeing stappen we op de BART, de metro, richting Berkeley.

Het album *Amandla* van Miles Davis opent met Engelhart's Satellite drum

Hier woont Pete Engelhart nu al meer dan veertig jaar, inmiddels met zijn tweede vrouw Michael. Berkeley is een relatief kleine gemeenschap met een hoge dichtheid aan musici, schrijvers, acteurs en andere kunstenaars die daar massaal neerstreken na de studentrellen van 1964. Net als de rest van het stadje oogt de straat waar Pete woont rustig, met mooie houten huizen en prachtig aangelegde tuinen. We staan nog geen minuut voor de deur of er stopt een oude Ford pickuptruck met Pete erin. 'Goddammit, Joshua. It's been a long time, man. Good to see you!'

Ik ontmoet Pete voor het eerst, maar voel me vanaf het eerste moment meer dan welkom. Binnen in huis staat prominent in de woonkamer een van Engelhart's sculpturen: The Eagle, een Amerikaanse adelaar waarvan de veren gestemde conische bellen zijn, uitgevoerd in een bronslegering en prachtig ruw bewerkt. Het is een

van de vele beelden die hij, vaak in commissie, maakte. Zo is er ook The Buffalo (een buffel met gestemde ribben), Josephina (een welluidende vrouwfiguur), en The Fossil (speciaal ontworpen voor Airto de Moreira); allemaal muzikale kunstwerken die Pete door de jaren heen maakte naast de 'gewone' percussie-instrumenten. We droppen onze spullen in het tuinhuisje waar we de komende dagen zullen slapen, en kijken ondertussen onze ogen uit. Het hele huis staat vol met Pete's werk, waarvan ik het meeste alleen ken van vage foto's! Ondertussen praat hij – onder het genot van een biertje – over van alles en nog wat door elkaar; onze reis is nu werkelijk begonnen!

Autosloperij

Engelhart vertelt met groot enthousiasme, maar ook met de nodige relativering over zijn ontmoetingen

met de groten der aarde: 'Pete Escovedo often came to my house. Sheila was just a little girl.' Zijn verhalen gaan gepaard met de nodige krachttermen, vaak met een grap en veel gelach. Met zijn 76 jaar is Engelhart nog vol levenskracht: 'I just love to talk to people. I should have been a diplomat!'

Rijdend door Berkeley, met z'n drieën opeengepropt op de voorbank van de pickup, laat Pete ons alle bijzondere plekken zien. De plaats heeft een hippe, relaxte feel, vol met cafeetjes, platen- en boekenzaken. Pete wijst en vertelt; het lijkt wel of in elk huis een muzikant, een politicus, een kunstenaar of een andere celebrity woont of heeft gewoond. En Pete kent ze allemaal. Iedereen, van de oudste opa tot de jongste studente, wordt door hem aangesproken; een betere gids kunnen we ons niet wensen.

De werkplaats ligt op een autosloperij, aan de rand van Berkeley, >>

>> verscholen achter autowrakken en keurig gesorteerde onderdelen. Een op de deur geschroefde set prachtig verroeste bellen en een fors PE-logo (uitgevoerd in metaal) geven aan dat we zijn aangekomen op de plek waar de magie plaatsvindt.

'Welcome to my music world', zegt Pete met een grote grijns, terwijl hij het rolluik omhoog doet. De werkplaats zou zo kunnen figureren in een Hollywood-film over een doorgedraaide uitvinder: een grote, oude werktafel, enorme platen staal, een lasapparaat, gereedschap, planken vol bellen, prototypes, een groot schilderij van een buffel, een stemapparaat, machines, boeken en her en der opgestapelde dozen waarvan Pete zelf niet meer weet wat erin zit.

Toeval

'Look at this, man. These are neat!' Van de plank haalt Pete twee rond bellen die hij onlangs ontworpen heeft. Ze zien eruit als twee kleine oildrums en geven een prachtig, rond geluid; als een kleine kerkklok. Typisch Engelhart: altijd op zoek naar nieuwe vormen en kleuren. Soms wordt per toeval een nieuw instrument ontdekt. Zo ontstond de Satellite drum toen bleek dat het onderstel dat de bel eigenlijk op zijn plek moest houden, verrassend goed klonk als je erop sloeg. De Braziliaanse reco-reco gaf hij een eigen draai door veren van verschillende dikte te gebruiken, zoals de snaren op een gitaar. Voor zijn goede vriend John Stannard (OM Percussion, Hammerax) ontwierp hij zelfs een gestemde reco-reco's. 'I just figured out how to make a musical note out of a reco reco.'

Als ik aan Pete vraag of hij zich kunstenaar voelt of eerder een ambachtsman, antwoordt hij dat hij zich

meer kunstenaar voelt als hij aan de sculpturen werkt, en het bouwen van de instrumenten meer als werk ziet. Bladerend door de oude schriften met ontwerpen, namen, tekeningen stemmingen en configuraties wordt mij duidelijk dat de artiest in hem altijd de overhand heeft gehad.

De zakelijke kant is vaak een worsteling geweest, en nog altijd is Pete de firma Rhythm Tech dankbaar dat ze zijn instrumenten op relatief grote schaal gingen distribueren. Al die bellen, Crashers en reco-reco's worden persoonlijk door Engelhart gebouwd, en tot op de dag van vandaag heeft hij niemand kunnen vinden die weet hoe je metaal bewerkt tot bellen en die dan ook nog kan stemmen. Als in 2012 zijn overeenkomst met Rhythm Tech tot een einde komt, zullen de instrumenten direct worden geleverd aan voornamelijk grote muziekzaken in de VS. Daarnaast is er een nieuwe overeenkomst met Gon Bops, waar-

voor Engelhart een unieke lijn ontworpen heeft.

Garrapato

Je maakt als muzikant niet vaak mee dat je aanwezig bent bij de geboorte van een nieuw instrument. Pete had in de weken voor onze reis al aangekondigd dat hij werkte aan 'iets nieuws waarvoor hij onze input nodig had'. Jaren geleden had Joshua aan Pete een hang cadeau gedaan. Geïnspireerd door die klank was hij gaan denken aan een vorm en notenreeks waarin hij zijn eigen bellen op zo'n manier wilde plaatsen dat ze makkelijk gespeeld konden worden. Pete heeft inmiddels al een paar prototypes gemaakt, dus we zijn benieuwd!

Als we op de prototypes spelen, komen we erachter dat een paar dingen toch wel anders moeten. Joshua en ik besluiten onze bevindingen op een rij te zetten in een lokaal koffientje. Vele schetsen en koppen koffie

later is het meesterplan gereed en gaan we direct terug naar de werkplaats.

Uit de bellen die in Pete's werkplaats voorhanden zijn, maken we twee toonreeksen: een C harmonisch-mineurladder voor mij en een heletonstoonsladder voor Joshua. Als we de bellen voor het eerst mee naar buiten nemen en erop spelen, zijn we alle drie diep onder de indruk. Pete roept: 'It works, it works. Both are great and take you to different places!'

Veel van Pete's instrumenten krijgen een Portugese naam (ongetwijfeld vanwege de alom aanwezige Braziliaanse connectie), en zo ook deze. Hij noemt het ontwerp 'Garrapato', wat teek betekent (eigenlijk gespeld met een C), en de bolle vorm doet inderdaad wel dat denken aan het insect. Anders dan de hang kun je de Garrapato ook met stokken bespelen (en niet alleen met de handen), iets wat een heel ander, bijna kerkklokachtig geluid geeft. Ook kan het instrument op een standaard worden gemonteerd. Handig!

Terug in Nederland kijken we terug op een zeer geslaagd bezoek en zijn we alweer druk bezig met het vervolg. Eind dit jaar verschijnt een Pete Engelhart-cd, waarvoor we nu druk aan het schrijven, repeteren en plannen zijn. Ook zal rond die tijd de Garrapato in Nederland verkrijgbaar zijn. ■

www.peteengelhart.com
http://gijsvanstraalen.com
www.joshuasamson.com

